

Cuprins

Buni vecini	9
S-AU COMIS GREȘELI	
Autobiografia lui Patty Berglund de Patty Berglund (scrisă la sugestia terapeutului ei).....	39
Capitolul 1: Simpatică.....	41
Capitolul 2: Cei mai buni prieteni	63
Capitolul 3: Piețele libere încurajează competiția.....	140
2004.....	219
INDEPĂRTAREA VÂRFULUI DE MUNTE.....	221
TĂRĂMUL FEMEILOR.....	267
FURIA OMULUI CUMSECADE	330
E DE-AJUNS	390
VEȘTI PROASTE	430
DUȘMANUL DIN WASHINGTON.....	498
S-AU COMIS GREȘELI (CONCLUZII)	
Un fel de scrisoare către cititor de Patty Berglund	567
Capitolul 4: Șase ani	569
Lacul Domeniilor Canterbridge	603

Jonathan Franzen

Libertate

Traducere din limba engleză și note
de Daniela Rogobete

POLIROM
2018

Capitolul 1: Simpatică

Dacă Patty n-ar fi fost atee, i-ar fi mulțumit lui Dumnezeu pentru programele sportive școlare, pentru că acestea i-au salvat practic viața și i-au dat șansa de a se realiza ca persoană. Le este recunoscătoare în special Sandrei Mosher de la Școala Medie North Chappaqua, lui Elaine Carver și lui Jane Nagel de la Liceul Horace Greeley, lui Ernie și Rose Salvatore din tabăra de baschet pentru fete de la Gettysburg și lui Irene Treadwell de la Universitatea din Minnesota. De la aceste antrenoare minunate Patty a învățat disciplina, răbdarea, concentrarea, munca în echipă și idealurile unui spirit sportiv de calitate care au ajutat-o să-și depășească competitivitatea morbidă și stima de sine scăzută.

Patty a crescut în Westchester County, New York. Era cea mai mare dintre cei patru copii, ceilalți trei fiind mai apropiați de ceea ce speraseră părinții ei. Era considerabil Mai Mare decât toți ceilalți, de asemenea Mai Puțin Neobișnuită, de asemenea considerabil Mai Tolomacă. Nu neapărat tolomacă, dar relativ mai tolomacă. Crescuse până la înălțimea de 1,77 m, ceea ce însemna că era aproape la fel de înaltă ca fratele ei și cu mult mai mulți centimetri în plus față de ceilalți, iar uneori își dorea să fi tot crescut și să fi ajuns la 1,85, din moment ce tot făcea notă discordantă cu restul familiei. Faptul că era în stare să vadă mai bine coșul de baschet, să ajungă sub el, să se răsucească lejer în apărare ar fi putut să-i atenueze cât de cât sălbăticia înclinațiilor ei competitive, conducând-o spre o viață mai fericită după absolvirea facultății; probabil că nu, dar era interesant să speculezi pe tema asta. Când a ajuns să joace la nivel universitar, era una dintre jucătoarele mai scunde de pe teren, de obicei, ceea ce, într-un mod ciudat, îi amintea de poziția ei în familie și o ajuta să-și mențină adrenalina la cote maxime.

Prima amintire a lui Patty jucând în echipă sub privirile mamei sale este și una dintre ultimele ei amintiri. Frecventa clubul de sport pentru amatori din același complex unde cele două surori ale sale frecventau clubul de artă pentru copii supertalentați și, într-o bună zi, mama și surorile ei și-au făcut apariția la finalul unei partide de baseball. Patty se simțea frustrată pentru că juca pe aripa stângă, în vreme ce fetele mai puțin îndemânatice făceau greșeli la centrul terenului, și aștepta să-i arunce cineva o minge în adâncime. A început să înainteze puțin câte puțin înspre centru – și așa s-a terminat partida. Alergătoarele pe prima și a doua poziție. Jucătoarea atacantă a lovit o minge trimițând-o către jucătoarea aflată între a doua și a treia bază, pe care a găsit-o total necoordonată, însă în fața căreia fugea Patty, astfel încât să poată prinde mingea ea însăși, să fugă cu ea mai departe și să o atingă pe alergătoarea principală și apoi să înceapă să o urmărească pe cealaltă alergătoare, vreo fată dulcică care probabil ajunsese prima în urma vreunei greșeli din teren. Patty s-a năpustit asupra ei, iar fata a fugit zbierând spre marginea terenului, lăsând drumul către bază liber pentru o lovitură în *out*, dar Patty a continuat s-o urmărească și a atins-o în timp ce fata se chircise și urla de presupusa durere groaznică de a fi atinsă ușor cu mânușa.

Patty era conștientă că nu dăduse cea mai grozavă dovadă de sportivitate. I se întâmplase ceva din cauză că familia o privea. În automobilul cel mare al familiei, cu o voce și mai tremurătoare decât de obicei, mama ei a întrebat-o dacă chiar trebuia să fie atât de... *agresivă*. Dacă era necesar să fie, ei bine, atât de *agresivă*. Ar fi deranjat-o oare pe Patty să împartă mingea cu coechipierele ei? Patty i-a răspuns că nu primise NICI O minge pe partea stângă a terenului. Iar mama ei i-a spus: „Nu mă deranjează că faci sport, atâta timp cât asta te învață să cooperezi, să-ți dezvolți un simț al comunității”. Iar Patty i-a răspuns: „Păi atunci trimite-mă la un club ADEVĂRAT unde nu voi fi doar eu singura jucătoare bună! Nu pot coopera cu oameni care nu sunt în stare să prindă mingea!”. Și mama ei a spus: „Nu sunt sigură că e o idee bună să încurajez atât de tare agresivitatea și nevoia asta de competitivitate. Presupun că nu sunt un fan al sportului, dar nu văd unde e distracția în a învinge o persoană

doar de dragul de a o învinge. N-ar fi mai distractiv să lucrezi toate laolaltă și să construiești ceva împreună?”.

Mama lui Patty era o democrată de profesie. Chiar și acum, în momentul în care sunt scrise aceste rânduri, ea este membră a comitetului legislativ, Excelența Sa Joyce Emerson, recunoscută pentru militantismul în privința spațiului deschis, a copiilor săraci și a artelor. Pentru Joyce, paradisul este un spațiu deschis unde copiii săraci pot merge ca să facă artă pe cheltuiala statului. Joyce se născuse sub numele de Joyce Markowitz, în Brooklyn, în 1934, dar se pare că i-a displicut faptul că era evreică încă din zorii conștiinței sale. (Autobiografa se întreabă dacă nu cumva unul dintre motivele pentru care lui Joyce îi tremura întotdeauna vocea este faptul că se chinase atât de mult toată viața să nu aibă accent de Brooklyn.) Joyce a obținut o bursă de studiu în domeniul artelor liberale pe plaiurile din Maine, unde l-a întâlnit pe extrem de neevreul tată al lui Patty, cu care s-a căsătorit la Biserica Universalistă Unitariană a Tuturor Sufletelor în zona Upper East Side a Manhattanului. În opinia autobiografei, Joyce a avut primul copil înainte de a fi pregătită emoțional pentru a deveni mamă, deși autobiografa n-ar trebui să dea cu piatra în privința asta. Atunci când Jack Kennedy a fost numit de democrați în 1960, lui Joyce i s-a oferit nobila și înălțătoarea scuză de a ieși din casa pe care, din câte se părea, nu se putea abține să o umple cu copii. Apoi au urmat drepturile civile, și Vietnamul, și Bobby Kennedy – alte motive bune de a ieși dintr-o casă care nu mai era nici pe departe îndeajuns de încâpătoare pentru patru copii mici, plus o doică din Barbados la subsol. Joyce a participat la prima ei convenție în 1968 ca delegată loială a răposatului Bobby. A îndeplinit funcția de trezorier al filialei regionale de partid și mai târziu aceea de președinte, și a organizat campaniile lui Teddy¹ din 1972 și 1980. În fiecare vară, cât era ziua de lungă, turme de voluntari tropăiau încolo și-ncoace pe ușile larg deschise ale casei, ducând cutii cu materiale electorale. Patty putea să exerseze driblaje și lovituri de două puncte timp de șase ore neîntrerupt, fără ca cineva să observe sau să se sinchisească.

---

1. Edward Moore Ted Kennedy Buttons, senator de Massachusetts.

Tatăl lui Patty, Ray Emerson, era avocat și umorist amator, din repertoriul căruia făceau parte glume cu bășini și parodii răutăcioase avându-i ca personaje pe profesorii, vecinii și prietenii copiilor lui. Chinul la care-i făcea o deosebită plăcere să o supună pe Patty era acela de a o imita pe Eulalie, dădaca din Barbados, când aceasta nu se afla încă suficient de departe încât să nu-l audă spunând: „Încetași jocu’ acuma, încetași cu joaca“, din ce în ce mai tare, până când Patty fugea de la masa din sufragerie înspăimântată, iar copiii țipau de încântare. Tot așa, prilej de distracție fără sfârșit era ridiculizarea antrenorii lui Patty, de fapt, a mentorului ei, Sandy Mosher, pe care lui Ray îi plăcea să o numească Saaaandra. O întreba întruna pe Patty dacă Saaaandra avusese ceva admiratori în ultimul timp sau poate, tii-hii-hii, ceva *admiratoare*? Copiii îi țineau isonul: Saaaandra, Saaaandra! Alte metode amuzante de a o chinui pe Patty constau în a-l ascunde pe Elmo, câțelul familiei, și a susține că Elmo fusese eutanasiat când Patty venea de la un antrenament târziu de baschet. Sau pur și simplu o necăjeau cu anumite greșeli pe care le făcuse cu ani în urmă – întrebând-o ce mai făceau cangurii din *Austria*, dacă văzuse cel mai recent roman al scriitoarei contemporane Louisa May Alcott¹ sau dacă încă mai credea că ciupercile făceau parte din regnul animal. „Mai alaltăieri am văzut una din ciupercile lui Patty cum fugărea un camion“, spunea tatăl ei. „Uite, uită-te la mine, uite-așa fugărește ciuperca lui Patty un camion.“

În multe seri tatăl ei pleca de acasă după cină pentru a se întâlni cu oameni săraci pe care-i apăra în instanță pentru un onorariu foarte mic sau pe degeaba. Avea un birou peste drum de tribunal în White Plains. Printre clienții lui apărați pe gratis se numărau portoricani, haitieni, travestiți și handicapați mintal sau fizic. Unii dintre ei se aflau în niște încurcături atât de mari, că nici nu mai avea sens să facă haz de ei pe la spate. Deși, pe cât era posibil, le găsea problemele amuzante. În clasa a zecea, în cadrul unui proiect școlar, Patty a asistat la două cazuri în care pleda tatăl ei. Unul era un caz împotriva unui bărbat șomer din Yonkers care băuse prea

1. Romancieră americană (1832-1888), autoare a romanului *Micușele doamne*.

— Adică, i-ai văzut pe oamenii ăia, îi spuse el. Doamne Dumnezeule. *El ron me puso loco.*¹

Un lucru important legat de familia lui Ray era faptul că aveau mulți bani. Mama și tatăl lui dețineau din strămoși o proprietate extinsă, pe dealurile din nord-vestul orașului New Jersey, și locuiau într-o casă din piatră, modernă, drăguță, care se presupunea că fusese creată de Frank Lloyd Wright² și ai cărei pereți erau înțesați de picturi faimoase ale impresionistilor francezi. În fiecare vară, tot clanul Emerson se aduna lângă lacul proprietății pentru picnicuri de vacanță, la care Patty nu prea reușea să se distreze. Bunicului ei, August, îi plăcea s-o apuce pe nepoata lui cea mare de talie, s-o așeze în brațele lui și s-o joace pe genunchi, găsind Dumnezeu știe ce plăcere neînsemnată în asta; cu siguranță nu simțea nevoia să respecte extremitățile trupesti ale nepoatei sale. De asemenea, începând din clasa a șaptea, Patty s-a văzut obligată să joace la dublu cu Ray, partenerul său mai tânăr și soția partenerului, pe terenul de tenis acoperit cu zgură de pe domeniul bunicilor, suportând privirile partenerului mai tânăr ațintite asupra ei, îmbrăcată cum era în echipamentul ei de tenis care-i scotea în evidență formele, și simțindu-se stânjenită și descumpănită de pipăielile lui oculare.

La fel ca Ray, bunicul ei își cumpăraseră dreptul de a fi excentric în intimitate prin faptul că desfășura o frumoasă activitate legală în domeniul public; își făcuse un nume apărând persoane cunoscute care se sustrăseseră de la îndeplinirea serviciului militar sau care refuzaseră să lupte în vreo trei războaie. În timpul liber, de care avea din plin, cultiva struguri pe proprietatea lui și îi fermenta într-una dintre dependințe. „Crama” lui se numea Crupa Căprioarei³ și era o mare glumă de familie. La picnicurile de vacanță, August mergea peste tot clătinându-se, în șlapi și un costum de baie lălău, ținând în mână vreuna din sticlele lui rudimentar etichetate, reumplând paharele pe care oaspeții lui le goliseră discret în iarbă sau în tufișuri. „Ce părere ai?”, întreba el. „E vin bun? Îți place?” Era ca un băiețuș

1. Romul m-a împins la nebunie (în sp., în orig.) (n.r.).

2. Arhitect și scriitor american, inițiator al arhitecturii organice și al conceptului de „casă usoniană”.

3. Doe Haunch (în orig.).